

Міжнародний гуманітарний університет
Факультет права та економіки
Кафедра міжнародного права та порівняльного правознавства

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Практика Європейського Суду з прав людини

Галузь знань	<u>29 «Міжнародне право»</u>
Спеціальність	<u>293 «Міжнародне право»</u>
Назва освітньої програми	<u>Міжнародне право</u>
Рівень вищої освіти	<u>початковий рівень (короткий</u>
цикл)	

Розробники і викладачі	Контактний тел.	E-mail
доцент кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства К.Ю.Н. Бааджи Наталія Анатоліївна	+380671082152	natalysarioglo@gmail.com

1. АНОТАЦІЯ ДО КУРСУ

Навчальна дисципліна «Практика Європейського суду з прав людини» акцентує увагу на актуальних питаннях діяльності Європейського суду з прав людини щодо тлумачення положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Розкриває питання тлумачення Судом права на життя, заборону катування, права на свободу та особисту недоторканість, права на справедливий суд, права на повагу до приватного і сімейного життя та інших прав зазначених у Конвенції та Протоколах до неї.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є практика Європейського суду з прав людини як субсидіарного інституту захисту прав людини закріплених у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Мова навчання – українська.

Статус навчальної дисципліни – вибіркова навчальна дисципліна.

Мета та завдання дисципліни – набуття теоретичних та практичних знань з Європейського права, ознайомлення з особливостями застосування ЄСПЛ положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, вироблення навичок роботи з рішеннями та практикою ЄСПЛ, вирішення правових питань на базі Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Передумови для вивчення дисципліни. Теорія держави та права.

2. ОЧІКУВАНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКІ ПЛАНУЄТЬСЯ СФОРМУВАТИ ТА ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

У процесі реалізації програми дисципліни Практика Європейського суду з прав людини формуються наступні компетентності із передбачених освітньою програмою:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності

ЗК 1. Здатність до розуміння причинно-наслідкових зв'язків й уміння їх використовувати у професійній діяльності.

ЗК 5. Здатність пропонувати та обґрунтовувати власну позицію.

ЗК 9. Здатність до критичного аналізу та оцінки сучасних досягнень у сфері права.

Спеціальні (фахові) компетентності

ФК 9. Знання у сфері порівняльного правознавства; розуміння ролі порівняльного цивільного права, порівняльного кримінального права, порівняльного конституційного права, порівняльного судового права для сучасного правозастосування у відповідній сфері.

ФК 10. Здатність застосовувати набуті знання та вміння в практичних ситуаціях, розв'язувати типові задачі і проблеми у відповідній сфері права, у тому числі міжнародного права.

Результати навчання

РН 6. Пояснювати теоретичні та практичні аспекти імплементації норм міжнародного права.

РН 8. Демонструвати знання щодо захисту прав та законних інтересів фізичних осіб у міжнародній, іноземних та вітчизняній національних юрисдикціях.

РН 10. Орієнтуватися в системі міжнародних стандартів прав людини, зокрема Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

РН 22. Брати участь у фахових дискусіях з міжнародно-правової проблематики.

Заплановані результати навчання за навчальною дисципліною

У результаті вивчення курсу Практики Європейського суду з прав людини студенти повинні опанувати:

знаннями: особливостей діяльності Європейського суду з прав людини та прийняття ним рішень, джерел діяльності ЄСПЛ, аспектів застосування практики ЄСПЛ в країнах континентальної та англосаксонської правових систем.

уміннями: аналізувати джерела європейського права й використати отримані при вивченні спецкурсу знання при рішенні професійних завдань; збору, систематизації, узагальнення отриманої інформації.

Аналіз:

упорядковувати набуті знання у вигляді реферату, доповіді або есе.

Оцінювання:

аргументовано обирати предметні області майбутніх досліджень.

3. ОБСЯГ ТА ОЗНАКИ КУРСУ

Загалом		Вид заняття (денне відділення / заочне відділення)			Ознаки курсу		
ЄКТС	годин	Лекційні заняття	Практичні заняття	Самостійна робота	Курс, (рік навчання)	Семестр	Обов'язкова / вибіркова
4	120	28/10	28/8	64/ 102	2	3	Вибіркова

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	ТЕМИ	Всього	Аудиторне заняття		Сам.раб.
			у тому числі лекції	семинар	
1.	Правові засади діяльності та функціонування ЄСПЛ	10	2/1	-	6/10
2	Практика Європейського суду з прав людини щодо права на життя	7	2/1	2/2	6/10

№ з/п	ТЕМИ	Всього	Аудиторне заняття		Сам.раб.
3.	Практика Європейського суду з прав людини щодо заборони катувань, нелюдського та принижуючого гідність поводження або покарання	7	2/1	2/	6/10
4.	Практика Європейського суду з прав людини щодо заборони рабства і примусової праці	7	2/1	2/	6/10
5.	Практика Європейського суду з прав людини щодо права на свободу та особисту недоторканність	5	2/1	2/2	6/10
6.	Практика Європейського суду з прав людини щодо права на справедливий суд	3	4/1	4/2	6/10
7.	Практика Європейського суду з прав людини щодо права на ефективний засіб правового захисту	3	2/1	2/1	6/10
8.	Практика Європейського суду з прав людини щодо права на повагу до приватного та сімейного життя, житла і кореспонденції	3	4/1	4/1	6/8
9.	Практика Європейського суду з прав людини щодо свободи вираження поглядів, свободи думки, совісті та релігії	3	2/1	4/-	6/8
10.	Практика Європейського суду з прав людини щодо права власності. Загальна характеристика ст. 1 Протоколу № 1 до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.	3	4/1	4/-	6/8
11.	Практика Європейського суду з прав людини щодо захисту прав дитини	3	2/-	2/-	4/8
	ВСЬОГО, годин	120	28/10	28/8	64/102

5. ТЕХНІЧНЕ Й ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ / ОБЛАДНАННЯ

Студенти отримують теми та питання курсу, основну і додаткову літературу, рекомендації, завдання та оцінки за їх виконання як традиційним шляхом, так і з використанням університетської платформи онлайн навчання на базі **Moodle**. Окрім того, практичні навички у пошуку та аналізі інформації за курсом, з оформлення індивідуальних завдань, тощо, студенти отримують, користуючись університетськими комп'ютерними класами та бібліотекою.

6. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Правові засади діяльності та функціонування ЄСПЛ.

1. Реформи Суду та сучасна система судочинства у Європейському суді з прав людини.
2. Юрисдикційна структура Суду. Повноваження одноособових суддів, комітетів, палат, Великої палати.
3. Розмежування термінів «прецедентне право» та «судова практика». Поняття «прецедент Європейського суду з прав людини».
4. Місце прецедентного права в системі права Ради Європи. Вплив рішень Європейського Суду на внутрішнє право держав - учасниць Конвенції.
5. Принципи тлумачення Європейським Судом з прав людини положень Конвенції та Протоколів до неї
6. Правові стандарти та правові позиції як результат тлумачення Конвенції Європейським Судом з прав людини. Аналіз автономних термінів.
7. Види юрисдикційних актів Європейського суду з прав людини. Пілотні рішення.

Тема 2. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на життя

1. Право на життя у сенсі ст. 2 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
2. Статистика Європейського суду з прав людини щодо розгляду справ за ст. 2 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (1959-2011 рр.)
3. Обставини, за яких позбавлення життя визнається правомірним. Визначення пропорційності застосування сили, що спричинило позбавлення життя. Протоколи № 6 та № 13 до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
4. Негативні і позитивні зобов'язання держав - учасниць Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод у зв'язку із забезпеченням права на життя.
5. Обов'язковість проведення розслідування випадків застосування державою сили, що привело до позбавлення життя.

Тема 3. Практика Європейського суду з прав людини щодо заборони катувань, нелюдського та принижуючого гідність поводження або покарання

1. Загальна характеристика ст.3 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
2. Статистика Європейського суду з прав людини щодо розгляду справ за ст. 3 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (1959-2011рр.).
3. Співвідношення Міжнародних стандартів щодо неналежного поводження з людьми.
4. Види неналежного поводження (катування, нелюдське поводження або покарання принижуюче гідність поводження або покарання) і критерії їх розмежування.
5. Поняття «катування» у сенсі ст. 3 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
6. Поняття нелюдського поводження або покарання
7. Поняття поводження або покарання що принижує гідність
8. Особливі категорії ст. 3 (видача/висилка, очікування смертної кари, тілесні покарання неповнолітніх та дискримінація.)
9. Негативні і позитивні зобов'язання держав – учасниць Конвенції в рамках ст.3 Конвенції.
10. Проведення розслідування випадків неналежного поводження з людьми. Порядок оскарження порушень ст. 3 на національному рівні.
11. Визначення доказів щодо неналежного поводження з людьми в сенсі ст.3 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Тема 4. Практика Європейського суду з прав людини щодо заборони рабства і примусової праці

1. Загальна характеристика ст.4 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
2. Статистика Європейського суду з прав людини щодо розгляду справ за ст. 5 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (1959-2017рр.).
3. Сфера дії гарантій, наданих статтею 4 Конвенції: визначення рабства і примусової праці у практиці ЄСПЛ.
4. Значення терміну «примусова чи обов'язкова праця» та її обмеження.

Тема 5. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на свободу та особисту недоторканність

1. Загальна характеристика ст.5 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
2. Статистика Європейського суду з прав людини щодо розгляду справ за ст. 5 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (1959-2011рр.).
3. Сфера дії гарантій, наданих статтею 5 Конвенції: поняття свободи, поняття позбавлення волі і поняття законності у трактуванні Європейського Суду з прав людини.
4. Умови визнання арешту законним і гарантії прав заарештованих і затриманих. Вимоги до законодавства держав - учасниць Конвенції.
5. Допустимі підстави позбавлення волі та їх тлумачення Європейським Судом з прав людини.
6. Межі відповідальності держави за забезпечення права на свободу осіб, які перебувають під його юрисдикцією;
7. Процесуальні засоби захисту від довільного позбавлення волі, надані статтею 5 Конвенції.

8. Умови надання компенсації жертві позбавлення волі, виробленого в порушення положень статті 5 Конвенції.
9. Негативні і позитивні зобов'язання держави щодо забезпечення права на свободу та особисту недоторканність

Тема 6. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на справедливий суд

1. Загальна характеристика ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також ст. ст. 2, 3 та 4 Протоколу № 7 до Конвенції.
2. Статистика Європейського суду з прав людини щодо розгляду справ за ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також ст.ст. 2,3 та 4 Протоколу № 7 до Конвенції (1959-2011pp.).
3. Поняття суду. Право доступу до правосуддя, його зміст і обсяг. Юридичні і фактичні перешкоди доступу до правосуддя. Умови доступу до правосуддя та його припустимі обмеження.
4. Поняття розумного строку та публічність судового розгляду в тлумаченні Європейського Суду з прав людини.
5. Тлумачення принципу презумпції невинності Європейським Судом з прав людини.
6. Тлумачення поняття справедливий судовий розгляд. Принцип рівності.
7. Поняття ефективності здійснюваного захисту. Умови безкоштовного надання послуг захисника.

Тема 7. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на ефективний засіб правового захисту

1. Загальна характеристика ст. 13 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Поняття ефективності засобів правового захисту. Обсяг і характер зобов'язань держави відповідно до ст. 13 Конвенції.
2. Статистика Європейського суду з прав людини щодо розгляду справ за 13 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (1959-2011pp.).
3. Вимога про вичерпання національних засобів правового захисту до звернення до міжнародних судових органів
4. Особливі обставини, які звільняють заявника від обов'язку вичерпати внутрішні правового захисту. Вибір доступних засобів правового захисту
5. Перешкоджання ефективному здійсненню права на індивідуальні петиції
6. Державні органи, здатні забезпечити ефективний засіб правового захисту: вимоги їх незалежності від органу, який допустив порушення права, і правомочності приймати юридично обов'язкові рішення.

Тема 8. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на повагу до приватного та сімейного життя, житла і кореспонденції

1. Загальна характеристика ст.8 та 12 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також ст. 5 Протоколу № 7 до Конвенції.
2. Статистика Європейського суду з прав людини щодо розгляду справ за ст. 8 та 12 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також ст. 5 Протоколу № 7 до Конвенції (1959-2011pp.).
3. Поняття "сім'я" та "сімейне життя" в сенсі статті 8 та статті 12 Конвенції в тлумаченні Європейського Суду з прав людини.
4. Право вступати у шлюб та створювати сім'ю.

5. Вимоги щодо поваги до сімейного життя. Негативні і позитивні зобов'язання.
6. Тлумачення поняття "приватне життя". Свобода вибору імені та прізвища. Свобода вибору сексуальної орієнтації та поведінки, а також способу життя. Негативні і позитивні зобов'язання держав у сфері поваги приватного життя.
7. Право на повагу житла і кореспонденції. Поняття "житло" та "кореспонденція" в тлумаченні Європейського Суду з прав людини.

Тема 9. Практика Європейського суду з прав людини щодо свободи вираження поглядів, свободи думки, совісті та релігії

1. Загальна характеристика ст. 9 та ст. 10 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
2. Статистика Європейського суду з прав людини щодо розгляду справ за ст. 9 та ст. 10 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (1959-2011pp.).
3. Визначення та розмежування інформації та ідей, що знаходяться під захистом статті 10 Конвенції.
4. Компоненти свободи вираження поглядів: свобода дотримуватися певної думки, свобода отримувати і поширювати інформацію без втручання органів державної влади і незалежно від державних кордонів.
5. Право доступу до інформації. Свобода засобів масової інформації висвітлювати питання, які становлять публічний інтерес. Межі свободи журналістів. Доступ до інформації, необхідної для публікації. Захист джерел інформації.
6. Межі допустимої критики щодо політичних діячів, державних органів і приватних осіб. Співвідношення фактів та оціночних суджень, змісту і форми висловлювання. Допустимість попередніх обмежень на публікації.
7. Свобода слова та публікації комерційного характеру.
8. Поняття "думки" і "переконання" в тлумаченні Європейського Суду з прав людини.
9. Елементи свободи думки, совісті і релігії: свобода сповідувати релігію або переконання, а також свобода змінювати їх.
10. Форми вираження релігії та вірувань, що знаходяться під захистом статті 9 Конвенції. Гарантії свободи релігійних об'єднань.
11. Відмова від військової служби з моральних або релігійних міркувань
12. Допустимі підстави для втручання у здійснення свободи думки, совісті і релігії, їх відмінність від підстав, передбачених у статтях 9 і 10 Конвенції.

Тема 10. Практика Європейського суду з прав людини щодо права власності. Загальна характеристика ст. 1 Протоколу № 1 до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

1. Статистика Європейського суду з прав людини щодо розгляду справ за ст. 1 Протоколу № 1 до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (1959-2011pp.).
2. Тлумачення Європейським судом з прав людини терміну "майно".
3. Сфера дії статті 1 Протоколу № 1 до Конвенції: гарантія безперешкодного користування наявним майном.
4. Поняття і види втручання у здійснення права власності.
5. Обмеження, пов'язані з використанням майна. Позбавлення майна, поняття та умови допустимості. Виплата компенсації у разі вилучення майна.

Тема 11. Практика Європейського суду з прав людини щодо захисту прав дитини

1. Права дитини у контексті Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
2. Статистика Європейського суду з прав людини щодо розгляду справ, у яких стороною виступає дитина.
3. Представництво інтересів дитини у ЄСПЛ.
4. Спілкування між батьком і дитиною як ключовий елемент сімейного життя.
5. Право на повагу до сімейного життя позашлюбних дітей.
6. Право доступу до дитини батька, якому не надано право опіки над ним.

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

До самостійної роботи студентів щодо вивчення дисципліни «Практика ЄСПЛ» включається:

1. Обов'язкове знайомство з науковою літературою відповідно зазначених у програмі тем.
2. Внесення до конспекту розгорнутого плану відповіді на встановлені питання до кожного семінарського заняття, згідно програми курсу.
3. Обов'язкове конспектування матеріалів до тем, винесених на самостійний розгляд студентів, згідно тематичного плану дисципліни.
4. Підготовка та виконання реферату/доповіді/есе.
5. Пошукова робота з Інтернет-ресурсами.
6. Підготовка до семестрового контролю.
7. Підготовка до іспиту.

Виконуючи самостійну роботу, студент знайомиться з рекомендованою в робочій програмі курсу літературою, яку він бере в бібліотеці чи в Інтернет ресурсах. Прочитані матеріали студент акумулює у власному конспекті у вигляді коментарів та нотаток до кожного пункту плану семінарського заняття та до окремих тем, винесених в робочій програмі на самостійне ознайомлення.

Конспект із виконаним завданням подається викладачу на перевірку під час проведення відповідного семінарського заняття, або в інший, визначений викладачем час.

Загальний підсумок самостійної роботи з вивчення курсу студент показує під час заліку.

Індивідуальні завдання

Тематика наукових доповідей

Творче есе на обрану тобою тему в рамках однієї з таких тематик:

1. «Роль практики ЄСПЛ у правовій системі України»
2. «Основоположні права людини».
3. «Виконання рішень ЄСПЛ в Україні»

8. ВИДИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Робоча програма навчальної дисципліни передбачає наступні види та методи контролю:

Види контролю	Складові оцінювання
поточний контроль , який здійснюється у ході: <ul style="list-style-type: none"> - усної відповіді на питання лекційного курсу або тестування знань з певного розділу (теми) або з певних окремих питань лекційного курсу; - розв'язання певних ситуацій тощо; - захисту завдань самостійної роботи; - виступу на семінарських заняттях.	50%
підсумковий контроль , який здійснюється у ході проведення іспиту .	50%

Методи діагностики знань (контролю)	опрацювання лекційних матеріалів та літератури; підготовка до семінарських занять; надання відповідей на тести по темам курсу; розв'язання кейсів; виконання реферату; іспит
--	--

Питання до іспиту

1. Реформи Суду та сучасна система судочинства у Європейському суді з прав людини.
2. Юрисдикційна структура Суду. Повноваження одноособових суддів, комітетів, палат, Великої палати.
3. Розмежування термінів «прецедентне право» та «судова практика». Поняття «прецедент Європейського суду з прав людини».
4. Місце прецедентного права в системі права Ради Європи. Вплив рішень Європейського Суду на внутрішнє право держав - учасниць Конвенції.
5. Принципи тлумачення Європейським Судом з прав людини положень Конвенції та Протоколів до неї
6. Правові стандарти та правові позиції як результат тлумачення Конвенції Європейським Судом з прав людини. Аналіз автономних термінів.
7. Види юрисдикційних актів Європейського суду з прав людини. Пілотні рішення.
8. Право на життя у сенсі ст. 2 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
9. Статистика Європейського суду з прав людини щодо розгляду справ за ст. 2 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (1959-2011 рр.)

10. Обставини, за яких позбавлення життя визнається правомірним. Визначення пропорційності застосування сили, що спричинило позбавлення життя. Протоколи № 6 та № 13 до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
11. Негативні і позитивні зобов'язання держав - учасниць Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод у зв'язку із забезпеченням права на життя.
12. Обов'язковість проведення розслідування випадків застосування державою сили, що привело до позбавлення життя.
13. Загальна характеристика ст.3 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
14. Статистика Європейського суду з прав людини щодо розгляду справ за ст. 3 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (1959-2011рр.).
15. Співвідношення Міжнародних стандартів щодо неналежного поводження з людьми.
16. Види неналежного поводження (катування, нелюдське поводження або покарання принижуюче гідність поводження або покарання) і критерії їх розмежування.
17. Поняття «катування» у сенсі ст. 3 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
18. Поняття нелюдського поводження або покарання
19. Поняття поводження або покарання що принижує гідність
20. Особливі категорії ст. 3 (видача/висилка, очікування смертної кари, тілесні покарання неповнолітніх та дискримінація.)
21. Негативні і позитивні зобов'язання держав – учасниць Конвенції в рамках ст.3 Конвенції.
22. Проведення розслідування випадків неналежного поводження з людьми. Порядок оскарження порушень ст. 3 на національному рівні.
23. Визначення доказів щодо неналежного поводження з людьми в сенсі ст.3 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
24. Загальна характеристика ст.4 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
25. Статистика Європейського суду з прав людини щодо розгляду справ за ст. 5 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (1959-2017рр.).
26. Сфера дії гарантій, наданих статтею 4 Конвенції: визначення рабства і примусової праці у практиці ЄСПЛ.
27. Значення терміну «примусова чи обов'язкова праця» та її обмеження.
28. Загальна характеристика ст.5 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
29. Статистика Європейського суду з прав людини щодо розгляду справ за ст. 5 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (1959-2011рр.).
30. Сфера дії гарантій, наданих статтею 5 Конвенції: поняття свободи, поняття позбавлення волі і поняття законності у трактуванні Європейського Суду з прав людини.
31. Умови визнання арешту законним і гарантії прав заарештованих і затриманих. Вимоги до законодавства держав - учасниць Конвенції.
32. Допустимі підстави позбавлення волі та їх тлумачення Європейським Судом з прав людини.
33. Межі відповідальності держави за забезпечення права на свободу осіб, які перебувають під його юрисдикцією;
34. Процесуальні засоби захисту від довільного позбавлення волі, надані статтею 5 Конвенції.

35. Умови надання компенсації жертві позбавлення волі, виробленого в порушення положень статті 5 Конвенції.
36. Негативні і позитивні зобов'язання держави щодо забезпечення права на свободу та особисту недоторканність
37. Загальна характеристика ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також ст. ст. 2, 3 та 4 Протоколу № 7 до Конвенції.
38. Статистика Європейського суду з прав людини щодо розгляду справ за ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також ст.ст. 2,3 та 4 Протоколу № 7 до Конвенції (1959-2011рр.).
39. Поняття суду. Право доступу до правосуддя, його зміст і обсяг. Юридичні і фактичні перешкоди доступу до правосуддя. Умови доступу до правосуддя та його припустимі обмеження.
40. Поняття розумного строку та публічність судового розгляду в тлумаченні Європейського Суду з прав людини.
41. Тлумачення принципу презумпції невинності Європейським Судом з прав людини.
42. Тлумачення поняття справедливий судовий розгляд. Принцип рівності.
43. Поняття ефективності здійснюваного захисту. Умови безкоштовного надання послуг захисника.
44. Загальна характеристика ст. 13 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Поняття ефективності засобів правового захисту. Обсяг і характер зобов'язань держави відповідно до ст. 13 Конвенції.
45. Статистика Європейського суду з прав людини щодо розгляду справ за 13 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (1959-2011рр.).
46. Вимога про вичерпання національних засобів правового захисту до звернення до міжнародних судових органів
47. Особливі обставини, які звільняють заявника від обов'язку вичерпати внутрішні правового захисту. Вибір доступних засобів правового захисту
48. Перешкоджання ефективному здійсненню права на індивідуальні петиції
49. Державні органи, здатні забезпечити ефективний засіб правового захисту: вимоги їх незалежності від органу, який допустив порушення права, і правомочності приймати юридично обов'язкові рішення.
50. Загальна характеристика ст.8 та 12 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також ст. 5 Протоколу № 7 до Конвенції.
51. Статистика Європейського суду з прав людини щодо розгляду справ за ст. 8 та 12 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також ст. 5 Протоколу № 7 до Конвенції (1959-2011рр.).
52. Поняття "сім'я" та "сімейне життя" в сенсі статті 8 та статті 12 Конвенції в тлумаченні Європейського Суду з прав людини.
53. Право вступати у шлюб та створювати сім'ю.
54. Вимоги щодо поваги до сімейного життя. Негативні і позитивні зобов'язання.
55. Тлумачення поняття "приватне життя". Свобода вибору імені та прізвища. Свобода вибору сексуальної орієнтації та поведінки, а також способу життя. Негативні і позитивні зобов'язання держав у сфері поваги приватного життя.
56. Право на повагу житла і кореспонденції. Поняття "житло" та "кореспонденція" в тлумаченні Європейського Суду з прав людини.
57. Загальна характеристика ст. 9 та ст. 10 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

58. Статистика Європейського суду з прав людини щодо розгляду справ за ст. 9 та ст. 10 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (1959-2011pp.).
59. Визначення та розмежування інформації та ідей, що знаходяться під захистом статті 10 Конвенції.
60. Компоненти свободи вираження поглядів: свобода дотримуватися певної думки, свобода отримувати і поширювати інформацію без втручання органів державної влади і незалежно від державних кордонів.
61. Право доступу до інформації. Свобода засобів масової інформації висвітлювати питання, які становлять публічний інтерес. Межі свободи журналістів. Доступ до інформації, необхідної для публікації. Захист джерел інформації.
62. Межі допустимої критики щодо політичних діячів, державних органів і приватних осіб. Співвідношення фактів та оціночних суджень, змісту і форми висловлювання. Допустимість попередніх обмежень на публікації.
63. Свобода слова та публікації комерційного характеру.
64. Поняття "думки" і "переконання" в тлумаченні Європейського Суду з прав людини.
65. Елементи свободи думки, совісті і релігії: свобода сповідувати релігію або переконання, а також свобода змінювати їх.
66. Форми вираження релігії та вірувань, що знаходяться під захистом статті 9 Конвенції. Гарантії свободи релігійних об'єднань.
67. Відмова від військової служби з моральних або релігійних міркувань
68. Допустимі підстави для втручання у здійснення свободи думки, совісті і релігії, їх відмінність від підстав, передбачених у статтях 9 і 10 Конвенції.
69. Статистика Європейського суду з прав людини щодо розгляду справ за ст. 1 Протоколу № 1 до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (1959-2011pp.).
70. Тлумачення Європейським судом з прав людини терміну "майно".
71. Сфера дії статті 1 Протоколу № 1 до Конвенції: гарантія безперешкодного користування наявним майном.
72. Поняття і види втручання у здійснення права власності.
73. Обмеження, пов'язані з використанням майна. Позбавлення майна, поняття та умови допустимості. Виплата компенсації у разі вилучення майна.
74. Права дитини у контексті Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
75. Статистика Європейського суду з прав людини щодо розгляду справ, у яких стороною виступає дитина.
76. Представництво інтересів дитини у ЄСПЛ.
77. Спілкування між батьком і дитиною як ключовий елемент сімейного життя.
78. Право на повагу до сімейного життя позашлюбних дітей.
79. Право доступу до дитини батька, якому не надано право опіки над ним.

9. ОЦІНЮВАННЯ ПОТОЧНОЇ, САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З ПІДСУМКОВИМ КОНТРОЛЕМ У ФОРМІ ЕКЗАМЕНУ/ ЗАЛІКУ

Денна форма навчання

Поточний контроль

Види роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальний відсоток оцінювання
<i>Систематичність і активність роботи на семінарських (практичних) заняттях</i>			
1.1. Підготовка до практичних занять	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Перевірка обсягу та якості засвоєного матеріалу під час практичних занять	25
Виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.2. Підготовка програмного матеріалу (тем, питань), що виносяться на самостійне вивчення	-//-	Розгляд відповідного матеріалу під час аудиторних занять або ІКР ¹ , перевірка конспектів навчальних текстів тощо	10
Виконання індивідуальних завдань (науково-дослідна робота студента)			
1.3. Підготовка реферату (есе) за заданою тематикою	Відповідно до розкладу занять і графіку ІКР	Обговорення (захист) матеріалів реферату (есе)	10
1.4. Інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовка наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо.	-//-	Обговорення результатів проведеної роботи під час аудиторних занять або ІКР, наукових конференцій та круглих столів.	5
<i>Разом балів за поточний контроль</i>			50
<i>Підсумковий контроль</i> екзамен / залік			50
<i>Всього балів</i>			100

Заочна форма навчання			
Поточний контроль			
Види самостійної роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальний відсоток оцінювання
Систематичність і активність роботи під час аудиторних занять			
1.1. Підготовка до аудиторних занять	Відповідно до розкладу	Перевірка обсягу та якості засвоєного матеріалу під час аудиторних занять	15
За виконання контрольних робіт (завдань)			

¹ Індивідуально-консультативна робота викладача зі студентами

1.2. Підготовка контрольних робіт	-//-	Перевірка контрольних робіт (завдань)	15
Виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.3. Підготовка програмного матеріалу (тем, питань), що виноситься на самостійне вивчення	-//-	Розгляд відповідного матеріалу під час аудиторних занять або ІКР ² , перевірка конспектів навчальних текстів тощо	10
Виконання індивідуальних завдань (науково-дослідна робота студента)			
2.1. Підготовка реферату (есе) за заданою тематикою	Відповідно до графіку ІКР	Обговорення (захист) матеріалів реферату (есе) під час ІКР	5
2.3. Інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовка наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо.	-//-	Обговорення результатів проведеної роботи під час ІКР, наукових конференцій та круглих столів.	5
Разом балів за поточний контроль			50
<i>Підсумковий контроль екзамен / залік</i>			50
<i>Всього балів підсумкової оцінки</i>			100

10. КРИТЕРІЇ ПІДСУМКОВОЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ (для іспиту / заліку)

Рівень знань оцінюється:

- «відмінно» / «зараховано» А - від 90 до 100 балів. Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, під час яких давав вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» В - від 82 до 89 балів. Студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» С - від 74 до 81 балів. Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і

² Індивідуально-консультативна робота викладача зі студентами

розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, реферату та активність у науково-дослідній роботі;

- «задовільно» / «зараховано» D - від 64 до 73 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, рефератів (есе);

- «задовільно» / «зараховано» E - від 60 до 63 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки, має неповний конспект з завданнями до самостійної роботи.

- «незадовільно з можливістю повторного складання» / «не зараховано» FX – від 35 до 59 балів. Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

- «незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни» / «не зараховано» F – від 0 до 34 балів. Студент не володіє навчальним матеріалом.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами

100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100 (10-12)	A	Відмінно	зараховано
82-89 (8-9)	B	Добре	
74-81(6-7)	C		
64-73 (5)	D	Задовільно	не зараховано
60-63 (4)	E		
35-59 (3)	Fx	незадовільно	
1-34 (2)	F		

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Огляд практики Суду 2018 рік. URL : <https://rm.coe.int/short-survey-2018-ukr/1680a1b4bf>
2. Огляд практики Суду 2019 рік. URL : <https://rm.coe.int/short-survey-2019-ukr/1680a1b4c0>
3. ВС: Огляд практики ЄСПЛ за рішеннями, ухваленими проти України, 2022. URL : <https://pravo.ua/vs-ohliad-praktyky-iespl-zarishenniamy-ukhvalenymy-proty-ukrainy/>
4. Порівняльне прецедентне право з прав людини / С.В. Шевчук. К.: Реферат, 2002. 344 с.
5. Шевчук С. Судовий захист прав людини: Практика Європейського Суду з прав людини у контексті західної правової традиції. К. : Реферат, 2006. 848с.

6. Thomas Hammarberg. Human rights in Europe: no grounds for complacency. 2011. 370 p.
7. Steven C. Greer. The European Convention on Human Rights: Achievements, Problems and Prospects (Cambridge Studies in European Law and Policy). Publisher: Cambridge University Press, 2007. 386 p.
8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року. *Офіційний вісник України*. 1998. № 13. Ст. 270.

Інформаційні ресурси

1. <https://www.rada.gov.ua/> - Офіційний веб-портал Верховної Ради України
2. <http://kmu.gov.ua> - Офіційний веб-портал Кабінету Міністрів України
3. <http://www.osvita.org.ua/> - Освітній портал
4. <http://studrada.com.ua/libonline> - Центральний юридичний портал України
5. <http://www.reyestr.court.gov.ua/> - Єдиний державний реєстр судових рішень
6. <http://www.nbuv.gov.ua/> - Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
7. <https://supreme.court.gov.ua/> - Офіційний веб-портал Верховного Суду
8. База рішень Європейського суду з прав людини HUDOC database <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng>
9. Бюро Договорів Ради Європи <http://www.conventions.coe.int/?lg=ru>
10. Міністерство юстиції України <http://minjust.gov.ua>
11. Міністерство закордонних справ України <http://mfa.gov.ua>